

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Radek Novák

Role strážce přírody při kontrole dodržování povinností návštěvníků
zvláště chráněných území

Bakalářská práce

Olomouc 2024

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Role stráže přírody při kontrole dodržování povinností návštěvníků zvláště chráněných území vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje“

V Olomouci dne 21. dubna 2024

Novák Radek

Poděkování:

Tímto bych rád poděkoval JUDr. Veronice Tomoszkové, Ph.D. za vstřícné a odborné vedení mé bakalářské práce, dále za užitečné rady a připomínky k obsahu této práce.

Obsah

Seznam zkratk	5
Úvod	6
1. Veřejné stráže a jejich právní postavení	8
2. Ochrana přírody ve zvláště chráněných území	10
2.1 Právní úprava ve vztahu k ochraně přírody	10
2.2 Veřejnost	10
2.3 Spolupráce při ochraně přírody a krajiny	13
3. Stráž přírody	15
3.1 Historie	15
3.2 Postavení stráže přírody	16
3.3 Ustanovení a zrušení strážce přírody	18
3.4 Činnost stráže přírody	20
3.5 Kontrola návštěvníků ZCHÚ	21
3.6 Povinnosti strážců	23
3.7 Pravomoci strážců	24
3.7.1 Zjištění totožnosti osoby	25
3.7.2 Příkaz na místě	25
3.7.3 Vstup na cizí pozemky	26
3.7.4 Zadržení osoby	27
3.7.5 Pravomoc zastavovat dopravní prostředky	28
3.7.6 Součinnost Policie ČR a pozastavení rušivé činnosti	29
3.7.7 Použití zvukových a obrazových záznamů	30
4. Návrhy <i>de lege ferenda</i>	31
Závěr	34
Seznam použitých zdrojů	36
Abstrakt	41
Klíčová slova	42
Přílohy	43
Příloha č. 1	43
Příloha č. 2	44
Příloha č. 3	45
Příloha č.4	46

Seznam zkratek

Antiinvazní novela – Zákon č. 364/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů

AOPK – Agentura ochrany přírody a krajiny

ASP – Asociace strážců přírody

ČIŽP – Česká inspekce životního prostředí

CHKO – Chráněná krajinná oblast

IZS – Integrovaný záchranný systém

Konzervátor – Konzervátor ochrany přírody

LZ – zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, a o změně některých zákonů

LZPS – Listina základních práv a svobod

Příručka SP – Příručka pro stráž přírody

ZCHÚ – Zvláště chráněné území

ZOPK – zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybral téma „Role stráže přírody při kontrole dodržování povinností návštěvníků zvláště chráněných území“. Téma jsem si vybral z vícero důvodu. Osobně se domnívám, že práce nejen stráže přírody, ale i práce ostatních veřejných stráží je společností nedocenená, přestože je pro společnost a ochranu přírody nepostradatelná. V odborné literatuře je problematika veřejných stráží přehlíženým tématem.

Dalším důvodem, proč jsem si téma stráže přírody vybral, je aktuálnost problematiky, jelikož se v současné době setkáváme s enormně rostoucím turismem, kdy stále větší počet osob navštěvuje zvláště chráněná území, která samozřejmě mají sloužit potřebám veřejnosti, ale současně jsou důležitá z hlediska zachování přírody a biodiverzity. Podle Strategie cestovního ruchu České republiky pro rok 2021–2030 dochází v České republice k nárůstu počtu dovolených v přírodě, kdy mezi hlavní destinace turistů patří právě legislativně chráněné oblasti. Samotný nárůst počtu turistů v přírodě, a tedy i ve zvláště chráněných území má, jak pozitivní vliv, například v podobě podpory rozvoje kultury, tak i negativní vliv na stav chráněné přírody, která je pod neúnosným náporům zvýšené návštěvnosti. Ilustrativním příkladem *overturismu* v České republice je statistika návštěvnosti nejvyššího vrcholu České republiky Sněžky v Krkonošském národním parku, který navštíví denně až 10 000 turistů.¹

Jak už jsem uvedl, rostoucí turismus s sebou přináší mnohé negativní dopady, které velkou měrou zatěžují přírodu a negativně ovlivňují ekosystémy i na ně navázané populace živých organismů. S vyšším počtem návštěvníků se zvyšuje potřeba dodržování povinností a kontrola toho, zda jsou dodržovány. Ve zvláště chráněných území se na informování návštěvníků i na kontrole dodržování jejich povinností v terénu podílí stráž přírody.

Cílem mé bakalářské práce je představení právního postavení stráže přírody, vymezení její působnosti, pravomocí a povinností, včetně stručného exkurzu do historie tohoto institutu. Hlavní výzkumná otázka mé bakalářské práce je následující: Je právní úprava pravomocí stráže přírody ve vztahu k návštěvníkům zvláště chráněného území dostatečná tak, aby přispěla ke kvalitnímu zjištění skutkového stavu o protiprávním jednání v řízení před příslušnými orgány? Strážci přírody totiž jsou mnohdy první úřední osobou, která se přímo v terénu setká s pachatelem přestupků. V méně závažných případech strážci přírody přímo na místě vyšetří spáchaný přestupek a uloží za něj sankci. V závažnějších případech ale věc předávají k vyřízení dalším

¹ Odbor cestovního ruchu MMR, Oddělení strategie cestovního ruchu, *Strategie rozvoje cestovního ruchu České republiky 2021–2030* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2021. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/archiv/koncepce-strategie/strategie-rozvoje-cestovniho-ruchu-cr-2021-2030>.

organům. Vzniká tedy otázka, zda je současná koncepce pravomocí strážců přírody odpovídající tomu, aby byli schopni svou činností přispívat k dodržování povinností návštěvníků zvláště chráněných území a ke kvalitnímu zjištění skutkového stavu tak, aby bylo možné vyvodit deliktní odpovědnost, a to jak přestupkovou, tak případně trestněprávní. V práci se tak zabývám otázkou, zda by nebylo vhodné rozšířit vzhledem k vyšší návštěvnosti zvláště chráněných území pravomoci strážců přírody, např. o možnost použít donucovací prostředky. V souvislosti s přijetím zákona č. 364/2021 Sb., kterým byly rozšířeny oprávnění lesní stráže o možnost pořizovat zvukový, obrazový nebo jiný záznam, vyvstává také otázka, zda by toto oprávnění nebylo vhodné zakotvit také u stráže přírody.

Vzhledem k omezenému rozsahu se ve své bakalářské práci nezabývám problematikou odpovědnosti státu za škodu vzniklou v souvislosti s činností stráže přírody a procesem jednotlivých orgánů ochrany přírody, který navazuje na zjištění strážců přírody. Bakalářská práce se zabývala problematikou zejména prostřednictvím analýzy teorie a právní úpravy. Nicméně velice přínosným pro další výzkum, by bylo zkoumání problematiky v terénu z hlediska praxe strážců přírody. Avšak takový výzkum není v mé bakalářské práci zpracován z hlediska požadovaného omezeného obsahu 80 000 znaků.

Bakalářská práce je rozčleněna do 4 kapitol, které jsou následně členěny do příslušných podkapitol. První se zabývá obecným představením stráže přírody s jejím právním postavením. Následně druhá kapitola se dotýká problematiky ochrany přírody a krajiny ve zvláště chráněných území s odkazem na právní úpravu, vymezení veřejnosti a spolupráci při ochraně přírody a krajiny. Třetí kapitola se zabývá tím, kdo se může strážcem přírody stát, jaká je jejich činnost a vymezuje také rozdíl tzv. profesionální a dobrovolné stráže. Dále rozebírá pojem úřední osoby a odpovědnost s ní spojenou nebo také nástin historického vývoje. Také rozebírá výčet jednotlivých pravomocí a povinností strážců přírody jakožto úředních osob. Poslední čtvrtá kapitola se zabývá možnými návrhy *de lege ferenda* s analýzou vývoje právní úpravy stráže přírody.

Bakalářská práce se zabývá výkonem stráže přírody jen ve zvláště chráněných území. Při vypracování práce byla užita metoda popisná, doplněna o analýzu právní úpravy s následnou deskripcí za účelem charakterizace problému. Bakalářská práce se zabývá současnou problematikou právní úpravy na území České republiky a vychází ze stavu právního řádu České republiky ke dni 28. března 2024.

1. Veřejné stráže a jejich právní postavení

Nejprve je důležité vymezit postavení veřejné stráže v systému organizace veřejné správy v České republice. Veřejné stráže jsou vykonavateli státní správy. Vykonavatele státní správy rozlišujeme na přímé a nepřímé. Podle Sládečka jsou přímými vykonavateli státní správy „organizační struktury, které veřejnou správu (a to pouze správu státní) provádějí bezprostředně, jménem státu.“ Jak Sládeček uvádí dále, „státní správu ovšem nevykonávají jen orgány státu, ale i další orgány subjektů veřejné správy odlišných od státu, případně i soukromé osoby, na něž byl výkon státní správy přenesen (delegován), resp. jim byl výkon státní správy propůjčen, a to buď na části, nebo na celém území státu. Jde o nepřímé vykonavatele státní správy.“²

Veřejná stráž patří mezi nepřímé vykonavatele státní správy.³ Jde o soukromé fyzické osoby, na které je přenesen výkon státní správy v určité oblasti (např. v ochraně přírody podle zákona č. 114/1992 Sb.), kde vykonávají především správní dozor a vydávají správní akty sankční povahy.⁴ V českém právním řádu bychom veřejnou stráž našli na úseku již zmíněné ochrany přírody (stráž přírody), na úseku ochrany lesa (lesní stráž) a na úsecích myslivosti (myslivecká stráž) a rybářství (rybářská stráž). V minulosti fungovala v České republice ještě vodní stráž, ta ale byla s účinností od 1.1. 2002 zákonem č. 251/2001 Sb., o vodách zrušena.

Správní dozor, který mimo jiné vykonávají také veřejné stráže, Sládeček obecně charakterizuje jako „zákonem povolenou (podloženou) činnost správy, při které dozorčí orgán (tj. orgán veřejné správy) sleduje chování nepodřízených subjektů (adresátů veřejné správy) a ve věcech své působnosti je porovnává s chováním žádoucím, tj. zda je v souladu s právními předpisy, případně s akty vydanými na jejich základě.“⁵

Jako obecný právní předpis upravující výkon správního dozoru uvádí Sládeček zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád). Ten se však na výkon správního dozoru veřejnými strážemi nevztahuje.⁶ Jak uvádí Vedral: „kontrolou podle kontrolního řádu není postup, který není časově ohraničen zahájením a ukončením bez konkrétně určeného předmětu, bez konkrétně určené kontrolované osoby a bez formalizovaného výstupu v podobě kontrolního protokolu. Kontrolní řád se nevztahuje na takovou kontrolu, která má na základě příslušných zákonů vzhledem ke svému účelu probíhat neformálně a jejíž formalizace v režimu kontrolního

² SLÁDEČEK, Vladimír. Obecné správní právo. 4. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 252.

³ Tamtéž, s. 253

⁴ Tamtéž, s. 302

⁵ Tamtéž, s. 227–228

⁶ VEDRAL, Josef. K rozsahu působnosti kontrolního řádu. *Správní právo* [online], 2016, roč. 49, č. 6, s. 367 [cit. 24. dubna 2024]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/plna-zneni-2016-vedral-pdf

řádu by popírala význam a cíl takové kontroly (např. kontrola bezpečnosti a plynulosti silničního provozu prováděná Policií ČR nebo v určitém rozsahu též obecní policií nebo kontrola prováděná tzv. veřejnými strážemi).“⁷

Na výkon působnosti a pravomocí veřejných stráží se kromě zákonů, podle kterých jsou veřejné stráže ustanovovány, vztahují především zákon o přestupcích a správní řád. Veřejné stráže jsou věcně příslušné k projednávání některých přestupků a jejich vyřízení příkazem na místě.⁸ Vzhledem k tematickému zaměření této práce se dále budu věnovat strážím přírody.

Stát se k ochraně přírody zavazuje již na ústavní úrovni, konkrétně ustanovení: „*Stát dbá a ochramu přírodního bohatství*“, které je zakotveno v čl. 7 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.⁹ Za účelem ochrany přírody jsou do funkce ustanovení právě strážci přírody, kteří mají svou činností přispívat ke snížení negativního vlivu, který vzniká z neoprávněných zásahů společnosti.

⁷ VEDRAL, Josef. K rozsahu ... s. 358

⁸ KOPECKÝ, Martin. Příslušnost v řízení o přestupcích. *Správní právo* [online], 2017, č. 6, s. 310 [cit. 21. dubna 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/kopeccky-pdf.aspx>

⁹ Ustanovení čl. 7 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

2. Ochrana přírody ve zvláště chráněných územích

2.1 Právní úprava ve vztahu k ochraně přírody

Stráž přírody spadá do okruhu orgánů veřejné správy, působící v oblasti ochrany přírody, ačkoliv se nejedná o orgán ochrany přírody podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále také „ZOPK“).¹⁰ K taxativně stanoveným orgánům ochrany přírody patří všechny tři stupně obecních úřadů, krajské úřady, Agentura ochrany přírody a krajiny (dále také „AOPK“), správy národních parků, Česká inspekce životního prostředí (dále také „ČIŽP“), Ministerstvo životního prostředí, újezdní úřady a Ministerstvo obrany.¹¹ Spolupracujícím orgánem při vyšetřování lze také zmínit Policii ČR nebo městskou policii.

Zprvu je potřebné vymezit postavení strážce přírody, který disponuje škálou pravomocí podle právního předpisu, ale také řadou práv, které musí dodržovat. Nicméně důležité je taktéž vymezit návštěvníka zvláště chráněného území (dále také „ZCHÚ“) a samotné ZCHÚ.

ZCHÚ můžeme zařadit do zvláště chráněné části přírody, která je jedinečná, významná a státním orgánem může být vyhlášena její zvláštní ochrana.¹² Rozumí se jí část přírody, která je z estetického a vědeckého hlediska jedinečná. Území se stává zvláště chráněným vyhlášením, kdy následně dochází k jeho kategorizaci a stanovení bližších ochranných podmínek. ZOPK rozeznává 6 druhů ZCHÚ: národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace a přírodní památky.¹³

2.2 Veřejnost

V souvislosti se ZCHÚ a výkonem činnosti strážců přírody je nezbytné vymezit pojem veřejnost. A to zejména návštěvníky ZCHÚ. Návštěvníkem ZCHÚ může být kdokoli, tedy široká veřejnost, jelikož dle ústavně zaručených práv má každý zaručenou svobodu pohybu dle ustanovení čl. 14 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále také „LZPS“).¹⁴ „Zároveň každý může činit co není zákonem zakázáno a nesmí být nucen činit co zákon neukládá“ podle čl. 2 odst. 3 LZPS. Z toho následně vychází právo každého navštěvovat ZCHÚ.¹⁵

¹⁰ JELÍNKOVÁ, Jitka. *Zákon o ochraně ...* s. 361–362

¹¹ Ustanovení § 75 odst. 1 ZOPK.

¹² Ustanovení § 3 odst. 1 písm. h) ZOPK.

¹³ VOMÁČKA, Vojtěch; KNOTEK, Jaroslav; KONEČNÁ, Michaela; HANÁK, Jakub; DIENSTBIER, Filip et al. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Beckova edice komentované zákony*. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 149–151.

¹⁴ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku české republiky. (Dále jen „LZPS“)

¹⁵ LZPS.

Nicméně ústavně zaručené právo pohybu, které umožňuje navštěvovat ZCHÚ může být omezeno, a to při splnění stanovených podmínek v taxativně uvedených případech. V souvislosti s omezením vstupu do ZCHÚ se jedná o případy týkající se ochrany přírody na vymezeném území nebo případně ochrany zdraví. Dále následují dvě podmínky pro možné omezení pohybu, a to nezbytnost a možnost omezení vyjádřené v zákoně.¹⁶ Možnost omezení pohybu vyplývá z čl. 14 odst. 3 LZPS.

Na území ZCHÚ mohou orgány ochrany přírody omezit nebo dokonce zakázat vstup prostřednictvím opatření obecné povahy nebo stanovením klidového území. Možnost aplikace omezení nebo zákazu však záleží na tom o kterou kategorii ZCHÚ se jedná. Následně platí, že jakékoliv omezení a zákaz musí být na daném území řádně a zřetelně vyznačeno.¹⁷

Nesmíme tedy opomenout ústavně zaručené právo zakotveno v ustanovení čl. 4 odst. 1 LZPS, kdy povinnosti mohou být osobám ukládány pouze na základě zákona a v jeho mezích.¹⁸ Tudíž je důležité vymezit, podle kterých právních předpisů jsou návštěvníkům ZCHÚ ukládány povinnosti. Základním právním předpisem stanovujícím, jaké chování je v jednotlivých kategoriích ZCHÚ zakázáno nebo omezeno, je ZOPK. Pro ochranu uvnitř jednotlivých kategorií ZCHÚ stanovuje ZOPK ochranné podmínky.¹⁹

Ochranné podmínky se liší v závislosti na kategorii ZCHÚ a následně v národních parcích a chráněných krajinných oblastech (dále také „CHKO“) je důležitá zóna, ve které se návštěvník pohybuje. ZOPK stanovuje základní ochranné podmínky pro jednotlivé kategorie ZCHÚ, které představují výčet činností zakázaných nebo omezených ve všech územích dané kategorie. Následně se stanovují bližší ochranné podmínky, které působí individuálně,²⁰ například bližší ochranné podmínky Krkonošského národního parku. V národních parcích jsou zveřejňovány návštěvní řady prostřednictvím orgánů ochrany přírody, ty vymezují činnosti zakázané nebo omezené na základě právního předpisu, rozhodnutí, opatření obecné povahy nebo jiného právního předpisu, a to podle ustanovení § 19 ZOPK.²¹

¹⁶ TOMOSZEK, Maxim. čl. 14, svoboda pohybu in: HUSSEINI, Faisal; BARTOŇ, Michal; KOKEŠ, Marian a KOPA, Martin. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. 2021.

¹⁷ HANÁK, Jakub. In: VOMÁČKA, Vojtěch; KNOTEK, Jaroslav; KONEČNÁ, Michaela; HANÁK, Jakub; DIENSTBIER, Filip et al. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Beckova edice komentované zákony, Praha: C.H. Beck, 2018. s. 149-151.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ HANÁK, Jakub. In: VOMÁČKA, Vojtěch; KNOTEK, Jaroslav; KONEČNÁ, Michaela; HANÁK, Jakub; DIENSTBIER, Filip et al. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Beckova edice komentované zákony, Praha: C.H. Beck, 2018. s. 149-151.

²⁰ Agentura ochrany přírody a krajiny. Ochranné podmínky zvláště chráněných území [online]. nature.cz [cit. 27. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nature.cz/ochrana-uzemi>

²¹ Ustanovení § 19 ZOPK.

V ustanovení § 63 ZOPK je zakotveno právo každého na přístup do krajiny, umožňující komukoliv projít přes pozemky vlastněné nebo najímané státem, obcí nebo právnickou osobou, nicméně i přesto musí každý respektovat obecné závazné právní předpisy,²² ale také oprávněné zájmy vlastníka. Jedná se například o ZOPK nebo o zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (dále také „LZ“). Právo přístupu do krajiny představuje institut veřejného užívání.²³

J. Staša definuje veřejné užívání jako „užívání všeobecně přístupných materiálních statků, které odpovídá jejich účelovému určení, předem neomezeným okruhem uživatelů“.²⁴ Návštěvníci ZCHÚ v této souvislosti využívají institut veřejné užívání, jehož předmětem je také krajina a les.²⁵ „Krajinou se podle ZOPK rozumí část zemského povrchu, která má charakteristický reliéf a skládá se z funkčně propojených ekosystémů a civilizačních prvků“.²⁶ Lesem podle lesního zákona jsou lesní porosty, jejich prostředí a pozemky, které jsou určeny k plnění funkce lesa.²⁷

Právo obecného užívání lesů je zakotveno v ustanovení § 19 LZ, které umožňuje komukoliv vstup do lesa, jakožto součást volně přístupné krajiny, nicméně samotný vstup je na vlastní nebezpečí. Obecné užívání lesů obsahuje oprávnění ke sběru lesních plodů pro vlastní potřebu a na zemi ležící suchou klest. Každý však musí při pohybu v lese dodržovat pravidla vyjádřena v LZ.²⁸

Pro ochranu a zachování předmětu veřejného užívání mohou být vydány zákazy nebo omezení sloužící k ochraně, a to formou správního rozhodnutí nebo opatření obecné povahy vydané na základě provedení správního dozoru.²⁹ Mezi sankční nástroje sloužící na ochranu veřejného užívání bude spadat možnost strážce přírody projednat příkazem na místě přestupek podle ZOPK.³⁰

²² Ustanovení § 63 ZOPK.

²³ STAŠA, J. Veřejné užívání. In: HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 222.

²⁴ Tamtéž, s. 219.

²⁵ STAŠA, J. Veřejné užívání. In: HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 221.

²⁶ Ustanovení § 3 odst. 1 písm. m) ZOPK.

²⁷ Ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů.

²⁸ FLORA, Martin. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří a PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon: komentář. Beckovy komentáře*. Praha: C.H. Beck, 2022, s.183–188.

²⁹ STAŠA, J. Veřejné užívání. In: HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 225.

³⁰ Ustanovení § 81 odst. 7 písm. b) ZOPK.

2.3 Spolupráce při ochraně přírody a krajiny

Při výkonu činnosti stráže přírody je důležitá spolupráce s ostatními orgány organizacemi nebo spolupráce přeshraničního významu. Na základě spolupráce pak dochází k efektivnější ochraně přírody a krajiny a dodržování právních předpisů ze strany návštěvníků ZCHÚ. Důvodem spolupráce je zprvč charakter činnosti strážců, který je zejména preventivní. Druhým důvodem je omezená škála pravomocí, které ZOPK strážcům přiznává. Součinnost tedy následně nabízí různé mechanismy, díky kterým lze jednotlivé situace lépe a efektivněji řešit.³¹

Jako příklad lze zmínit činnost strážců Národního parku Podyjí, kteří spolupracují s jednotlivými složkami integrovaného záchranného systému (dále také „IZS“). Příslušníci Policie ČR a příslušníci Městské policie ve Znojmě vykonávají se strážci přírody občasné pochůzky. Následně věnují zvýšenou pozornost místům, která jsou strážci označena za riziková. Naproti tomu v součinnosti s hasičským záchranným sborem ve Znojmě jsou vytvořeny tzv. „krizové plány hasebních zásahů“ pro jednotlivé obvody národního parku. Významným počinem je také spolupráce se zdravotnickou záchrannou službou, díky které se podařilo vytvořit síť traumatologických bodů, které slouží, jako záchranné body s označením souřadnice a seznamem důležitých kontaktů v případě nouze.³²

Na území Národního parku České Švýcarsko a CHKO Labské pískovce je mimo spolupráci s Policií ČR, konkrétně s Poříčním oddělením a Městskou policií Hřensko důležitá součinnost s jednotlivými zájmovými organizacemi. Jedná se například o Český horolezecký svaz, Klub českých turistů, Česká společnost ornitologická a další.³³ Spolupráce se zájmovými organizacemi je přínosná, jak pro výkon činnosti strážců, tak pro samotnou ochranu přírody. Může se jednat o ochranu hnízdišť, výskytu chráněných rostlin nebo živočichů. Zejména tedy může díky komunikaci s organizacemi dojít k omezení pohybu na určitém místě. Tímto je naplňována hlavní funkce činnosti strážců přírody, a to prevence s cílem ochrany přírody a krajiny.

V obou zmíněných případech dochází taktéž k mezinárodní spolupráci. Strážci Národního parku České Švýcarsko spolupracují zejména s kolegy z německého Národního parku Saské

³¹ KLOUČKOVÁ, Ilona. Veřejné stráže v České republice. *Ochrana & Bezpečnost* [online], 2012, ročník I., č. 2 (léto). S. 21–22 [cit. 12. ledna 2024]. Dostupné z: http://ochab.ezin.cz/O-a-B_2012_B/2012_B_06_klouckova.pdf.

³² LÁZÁREK, Petr. Strážní služba v Národním parku Podyjí. *Fórum ochrany přírody* [online], 2023, č. 3, s. 20 [cit. 12. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.casopis.forumochranyprirody.cz/magazin/analyzy-komentare/strazni-sluzba-v-narodnim-parku-podyji>.

³³ SVOBODA, Pavel. Strážci v Labských pískovcích. *Fórum ochrany přírody* [online], 2023, č. 3, 23 [cit. 12. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.casopis.forumochranyprirody.cz/magazin/analyzy-komentare/strazci-v-labskych-piskovcich>.

Švýcarsko. Vzájemná výpomoc spočívá především ve společných obchůzkách, výměně informací, ale také pořádání akcí s výchovným a preventivním charakterem pro společnost.³⁴ V Národním parku Podyjí zase výborně funguje spolupráce s kolegy z rakouského Národního Parku Thayatal, kde taktéž podobně fungují společně tzv. „dvojjazyčné“ hlídky, které usnadňují práci jak českým, tak rakouským strážcům přírody.³⁵

Mimo spolupráci s jednotlivými složkami IZS, organizacemi, obecní policií a zahraničními strážci přírody je nutné vymezit vztah a součinnost k ostatním složkám veřejných stráží, a to k lesní stráž, myslivecké stráž a rybářské stráž. Konkrétní možnost spolupráce není právně upravena. Nicméně jelikož strážce přírody působí v rámci svého obvodu, který je rozmanitý, měl by znát základy, terminologii a pravidla chování týkající se jednotlivých složek životního prostředí. Konkrétně se jedná o znalosti vycházející z právní úpravy lesů, myslivosti, vod, rybářství a ochrany volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.³⁶ Následně se pouze doporučuje navázat spolupráci s ostatními strážemi. I když cílem každé stráže je dílčí ochrana přírody, ať už lesa, vod neb oblast myslivosti, hlavním cílem každé složky veřejné stráže je stále ochrana přírody jako takové.³⁷

³⁴ Tamtéž.

³⁵ LÁZÁREK, Petr. Strážní služba v Národním parku Podyjí. *Fórum ochrany přírody* [online], 2023, č. 3, s. 20 [cit. 12. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.casopis.forumochranyprirody.cz/magazin/analyzy-komentare/strazni-sluzba-v-narodnim-parku-podyji>.

³⁶ Podle zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství, zákona č. 100/2004 Sb. o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů.

³⁷ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>, s. 37–57.

3. Stráž přírody

3.1 Historie

Historické počátky strážců přírody lze najít již od roku 1912, a to na území Spojených států amerických. Zde byl tzv. *ranger* ustanoven v souvislosti se vznikem *National Park Service* USA. Americký model strážce přírody se formoval z armádních jednotek jezdeckva, které měly vytyčit a chránit území národního parku.³⁸ Počátkem 20. století se formuje model strážce přírody i v Evropě, a to tzv. model britský. Oba modely se výrazně liší, zejména strážce podle britského modelu je neozbrojený a jeho hlavním cílem je výchova návštěvníků zvláště chráněných území, prostřednictvím osvěty a přiblížení přírody společnosti. Strážce podle amerického modelu je ozbrojený a disponuje podobnými oprávněními jako policista. Zatímco americký model strážce přírody vystupuje jako donucovací orgán, britský model vystupuje jako orgán s kontrolním, ale hlavně výchovným a preventivním charakterem. Na území České republiky vznikl institut strážce přírody oproti Evropě a USA poněkud později.³⁹

V historii zastával na našem území funkci strážce přírody tzv. konzervátor ochrany přírody (dále také „konzervátor“). Tato funkce byla upravena podle zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody.⁴⁰ Tento právní předpis se lišil taktéž tím, kdo byl stanoven jako orgán ochrany přírody, kdy státní ochranu přírody provádělo ministerstvo školství a kultury a odbory kultury rad krajských národních výborů.⁴¹ Právě odbory kultury rad krajských národních výborů disponovali pravomocí pověřit z řad dobrovolníků konzervátora a do menších obvodů „zpravodaje“. Hlavní pravomoc konzervátora spočívala v možnosti provést opatření, byl-li bezprostředně porušen zájem chráněný zákonem o státní ochraně přírody.⁴² Následně v souvislosti s vyhlášením CHKO začala stoupat potřeba nových zaměstnanců, a tak byl v roce 1965 zřízen Sbor dobrovolných strážců. S postupným vyhlášením samostatných správ CHKO, a to zejména v oblasti Šumava se formuje funkce „profesionálního strážce přírody“, kdy první „profesionální strážce přírody je ustanoven roku 1972.⁴³ Funkce byla nejen spojena

³⁸ PENNAZ, Alice, B. K. Is that Gun for the Bears? The National Park Service Ranger as a Historically Contradictory Figure. *Conservation & Society* [online], 2017, roč. 15, č. 3, s. 243–254 [cit. 29. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26393293>

³⁹ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvf13s55o3koile1>, str. 149–152.

⁴⁰ DIVIŠ, Adam, KOVAŘÍK, Karel, SOUKUP, Miloslav. Z historie ochrany přírody. *Ochrana přírody* [online], 2021, č. 3, s. 45–47 [cit. 10. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/a986-adam-divis/>.

⁴¹ Ustanovení § 13 zákona č. 40/1956 Sb. o státní ochraně přírody – znění od 01.01.1987.

⁴² Ustanovení § 17 zákona č. 40/1956 Sb. o státní ochraně přírody – znění od 01.01.1987.

⁴³ DIVIŠ, Adam, KOVAŘÍK, Karel, SOUKUP, Miloslav. Z historie ochrany přírody. *Ochrana přírody* [online], 2021, č. 3, s. 47 [cit. 11. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/a986-adam-divis/>.

s ochranou přírody, ale také s jejím zvelebováním, úpravou a zlepšením přístupu návštěvníkům k CHKO.

Zlom nastal v době, kdy byl přijat ZOPK, který zakotvuje konkrétní úpravu stráže přírody, jejich práv a pravomocí. Lze říci, že ZOPK přejímá institut „zpravodaje“ ze zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody.⁴⁴ Jistě důležitým a stále aktuálním je příručka pro stráž přírody (dále také „příručka SP“), vydanou ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí v roce 2011. Příručka SP totiž podrobně provází strážce přírody jejich praxí. Konkrétně popisuje, kdo se může strážcem přírody stát, jaké má pravomoci a práva. Následně uvádí znalosti, které musí strážce přírody znát a obsahuje řadu doporučení, která lze využít v praxi strážce přírody.⁴⁵

3.2 Postavení stráže přírody

Jak již bylo zmíněno kořeny právní úpravy stráže přírody můžeme najít v zákoně č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Tato právní úprava byla zrušena ke dni 1. 6. 1992 a byla tak nahrazena ZOPK, jehož účinnost nabyla dne 1. 6. 1992. Problematika stráže přírody je zde řešena v ustanovení § 81, § 81a, § 81b a § 82. Dalším důležitým předpisem je vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení ZOPK. Zde se právní úprava věnuje organizaci, úkolům, předpokladům pro výkon stráže a zavedení a užívání stejnokroje s označením pracovníků ochrany přírody.⁴⁶

Stráž přírody tvoří jeden z prvků veřejných stráží, kdy dalším prvkem je stráž rybářská, myslivecká a lesní. Stráž přírody je nepochybně správním orgánem, jelikož se jedná o fyzickou osobu, která autoritativně působí vůči adresátům veřejné správy a následně působí na průběh správního řízení. Stráž přírody tedy vykonává působnost v oblasti veřejné správy.⁴⁷ Tím pádem se musí řídit i základními zásadami činnosti správních orgánů podle ustanovení § 2 až § 8 správního řádu.⁴⁸ Činnost stráže přírody je následně regulovaná prostřednictvím ZOPK,⁴⁹

⁴⁴ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Ustanovení § 20 a § 21 vyhláška č. 395/1992 Ministerstva životního prostředí, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁷ JEMELKA, Luboš, PONDĚLÍČKOVÁ, Klára a BOHADLO, David. *Správní řád: komentář*. 7. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2023, s. 10–12.

⁴⁸ Ustanovení § 2 - § 8 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ Ustanovení § 81 až § 82 ZOPK.

přestupkovým zákonem, a to zejména v oblasti oznamování přestupků.⁵⁰ Následně lze zmínit příručku pro stráž přírody nebo kodex strážce.⁵¹

Z hlediska ústavního práva může stráž přírody vykonávat působnost, která jí byla svěřena pouze v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon, jak uvádí článek 2 odst. 3. Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Jedná se totiž o fyzickou osobu vykonávající veřejnou moc.⁵² Zmíněné ustanovení je ústavním základem zásady legality pro veškerou úřední činnost, naplněna je tedy i zásada legality z hlediska správního práva podle správního řádu.⁵³

Strážce přírody lze rozdělit do dvou kategorií, a to na strážce a zpravodaje. Mimo tuto kategorizaci je potřebné zmínit také dobrovolné členy stráže přírody. Profesionálním strážcem přírody je osoba, vykonávající funkci strážce jako zaměstnanec příslušného orgánu ochrany přírody. Dobrovolný člen však vykonává funkci strážce přírody ve svém volném čase, jedná se tedy o osoby s blízkým vztahem k přírodě a její ochraně. Nicméně dobrovolný výkon činnosti často slouží jako příprava k profesionální službě strážce přírody.⁵⁴

Zpravodaj je funkce, která historicky vychází z činnosti již zmíněného konzervátora. Jedná se o osobu, která vykonává činnost kontrolní, informativní, výchovnou, ale také i odbornou. V praxi se jedná o člověka, který postrádá pravomoc výkonnou a jeho hlavním úkolem je informovat a podávat zprávy příslušnému orgánu o stavu a dění v přírodě v obvodu, který mu byl stanoven.⁵⁵

Jeho pravomoci se oproti strážcům omezují na činnost informativní, výchovnou a odbornou. Zpravodajem je často osoba, čekající na povýšení na funkci strážce, anebo se jedná o odborníky z různých oblastí, například přírodovědce, kteří pod institutem zpravodaje vykonávají svou výzkumnou činnost.⁵⁶ Jak pro strážce, ať dobrovolného tak profesionálního, tak i pro zpravodaje platí stejné podmínky pro ustanovení do funkce podle zákona o ochraně přírody a

⁵⁰ Ustanovení § 73 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

⁵¹ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>.

⁵² SLÁDEČEK, Vladimír. In: SLÁDEČEK, Vladimír; MIKULE, Vladimír; SUCHÁNEK, Radovan a SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 32–34.

⁵³ Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ PRŮCHOVÁ, Ivana. In: VOMÁČKA, Vojtěch; KNOTEK, Jaroslav; KONEČNÁ, Michaela; HANÁK, Jakub; DIENSTBIER, Filip et al. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Beckova edice komentované zákony, Praha: C.H. Beck, 2018, s. 588–592.

⁵⁵ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>.

⁵⁶ Tamtéž.

krajiny. Podmínky jsou totiž nastaveny pro strážce přírody, což je pojem, který zahrnuje strážce i zpravodaje.⁵⁷

Stráž přírody je z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále také „TZ“) úřední osobou.⁵⁸ Zákonem č. 238/1999 Sb., došlo totiž k zařazení veřejných strážů pod institut veřejných činitelů. Následně nový trestní zákoník, tedy zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník přejmenoval postavení veřejných činitelů na úřední osoby.⁵⁹

Nicméně strážce přírody je úřední osobou pouze při výkonu pravomocí vykonávaných v jeho působnosti stanovené zákonem, tedy při plnění jim svěřených úkolů.⁶⁰ Jako protiprávní jednání spojené s úřední osobou je podle ustanovení § 325 trestního zákoníku násilí proti úřední osobě. Avšak se zvýšenou ochranou úřední osoby je spojena i větší míra odpovědnosti při vykonávání svých úkolů podle zvláštního zákona. Některého protiprávního jednání se může dopustit pouze úřední osoba. Konkrétně se jedná o maření úkolu úřední osoby z nedbalosti⁶¹ a zneužití pravomoci úřední osoby.⁶²

3.3 Ustanovení a zrušení strážce přírody

Stráž přírody ustanovují a jmenují orgány ochrany přírody a krajiny. Jakožto způsobilé k jmenování nebo odvolání strážce přírody jsou AOPK, v národních parcích správy národních parků a na zbylém území České republiky krajské úřady.⁶³

AOPK působí jako vykonavatel státní správy na celém území České republiky za účelem odborné podpory výkonu státní správy na úseku ochrany přírody a krajiny.⁶⁴ Jedná se o správní úřad podřízený Ministerstvu životního prostředí.⁶⁵ Oblasti CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce výjimečně spadají pod správu národních parků, jelikož jejich území tvoří

⁵⁷ PRŮCHOVÁ, Ivana. In: VOMÁČKA, Vojtěch; KNOTEK, Jaroslav; KONEČNÁ, Michaela; HANÁK, Jakub; DIENSTBIER, Filip et al. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 591–592.

⁵⁸ Ustanovení § 127 odst. 1 písmene i) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. (Dále jen „TZ“).

⁵⁹ PEKÁREK, Milan, Ivana PRŮCHOVÁ, Milan DAMOHORSKÝ a Drahomíra PÁLENSKÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 320

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel. § 127 Úřední osoba. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1740–1743.

⁶¹ Ustanovení § 330 TZ.

⁶² Ustanovení § 329 TZ.

⁶³ Ustanovení § 81 odst. 1 ZOPK.

⁶⁴ JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí: obecná část*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 198–205.

⁶⁵ Ustanovení článku VIII. Bod 4. odst. 2 zákona č. 250/2014 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o státní službě.

zčásti ochranné pásmo národního parku.⁶⁶ O tom, který orgán ochrany přírody a krajiny je ustanovujícím orgánem na určitém území pojednává následující tabulka:

Ustanovující orgán	Území
AOPK	CHKO, národní přírodní rezervace, národní přírodní památky
Správy Národních parků	národní parky + oblasti CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce
Krajské úřady	přírodní rezervace, přírodní památky

Strážcem přírody se může stát jakákoliv fyzická osoba, která splní podmínky stanovené v ZOPK. Uchazeč musí splnit podmínky:

- státního občanství ČR,
- bezúhonnost,
- plnou svéprávnost,
- dosažení 21 let,
- zdravotní způsobilost,
- znalost práv a povinností strážce přírody,
- složení slibu.⁶⁷

Znalost práv a povinností prokazuje zájemce vykonáním zkoušky, kterou pro něj připraví příslušný orgán ochrany přírody, tedy AOPK, správa národního parku nebo příslušný odbor krajského úřadu. Zkoušky prověřují znalosti práv a povinností vyplývajících ze zákona o ochraně přírody a krajiny a příslušných právních předpisů potřebných k výkonu funkce strážce přírody.⁶⁸ Zájemce se stává strážcem přírody po splnění zmíněných podmínek a složením slibu který zní: *"Slibuji, že jako stráž přírody budu s největší pečlivostí a svědomitostí plnit povinnosti při kontrole dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny, že budu při výkonu této činnosti dodržovat právní předpisy a nepřekročím oprávnění příslušející strážci přírody."*⁶⁹

Zrušení ustanovení strážce přírody může fakticky nastat na žádost strážce nebo z podnětu orgánu ochrany přírody. Strážci jsou ustanoveni na dobu neurčitou, avšak po celou dobu musí

⁶⁶ HANÁK, Jakub. § 78 Působnost Agentury a správ národních parků. In: VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 570.

⁶⁷ Ustanovení § 81 odst. 3 ZOPK.

⁶⁸ Ustanovení § 20 odst. 3 vyhláška č. 395/1992 Ministerstva životního prostředí, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ Ustanovení § 81 odst. 3 písm. g) ZOPK.

splňovat zákonem stanovené podmínky. Mezi důvody zrušení patří dlouhá neaktivita, tedy nevykonávání funkce strážce přírody, dále kdy osoba strážce již nesplňuje zákonem stanovené podmínky nebo byla ustanovena na základě údajů, které se nezakládaly na pravdě. Posledním důvodem je samotná žádost, kdy strážce nemusí ani sdělovat důvod.⁷⁰

Strážcem by měl být jmenován člověk, který má nejen blízký vztah k ochraně přírody, ale bude moct funkci vykonávat bez obtíží. Zde je například nemyslitelné příslib, že do CHKO Jeseníky bude z Prahy dojíždět každý víkend. Měla by to být osoba z okolí, která důkladně zná dané místo a perfektně se v něm orientuje.⁷¹

3.4 Činnost strážce přírody

Činnost nejen strážce přírody, ale všech kategorií veřejných stráží je nezastupitelná, jednak tím, v jakých lokacích působí a jednak účelem jejich činnosti. Stráž přírody jako taková působí často v terénu, který je těžko přístupný. Může se jednat i o mokřady, opuštěná místa mimo turistická značení, která jsou často velmi odlehlá. Dalším působištěm strážců jsou vysokohorské lokality tam, kde je vysoký nápor turistů, avšak i tam, kde jich moc nezavítá. Typicky tedy strážci přírody působí na území národních parků, chráněných krajinných oblastí, národních přírodních rezervací, národních přírodních památek, přírodních rezervací a přírodních památek. Jedná se tedy o oblasti, které nelze dostatečně zabezpečit bezpečnostními sbory, konkrétně Policií České republiky a obecní policií.⁷² Důležité je tudíž zdůraznit, že nezastupitelnost stráží přírody spočívá ve výkonu činnosti ochrany přírody a krajiny na místech, na kterých ji nelze zajistit jinými orgány.

Stráž přírody působí v rámci územního obvodu, jehož územní působnost spadá pod orgán ochrany přírody, který ji jmenoval, nicméně činnost může výjimečně vykonávat i na území v územní působnosti vícero orgánů ochrany přírody a krajiny.⁷³ Z hlediska funkce můžeme označit působení strážce přírody jako činnost kontrolní, strážní, informační, výchovnou a odbornou. Nejzásadnějším úkolem je kontrola dodržování právních předpisů týkající se ochrany přírody a krajiny⁷⁴.

⁷⁰ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² KLOUČKOVÁ, Ilona. Veřejné stráže v České republice. Ochrana & Bezpečnost [online], 2012, ročník I., č. 2 (léto), s. 3 [cit. 20. prosince 2023]. Dostupné z: http://ochab.ezin.cz/O-a-B_2012_B/2012_B_06_klouckova.pdf.

⁷³ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>.

⁷⁴ Ustanovení § 20 odst. 1) a násl. vyhláška č. 395/1992 Ministerstva životního prostředí, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Důležitou roli má stráž přírody taktéž i v oblasti výchovné a informační. Návštěvník ZCHÚ může strážce přírody potkat prakticky kdekoliv na území ZCHÚ. Nelze je označit jen jako donucovací složku, jelikož se jedná o osoby, které místní přírodu perfektně znají a dokážou poradit a poskytnout důležitou informaci pro návštěvníka. Zároveň mohou i upozornit na nevhodné chování nebo protiprávní jednání, kterého by se mohl návštěvník ZCHÚ dopouštět.⁷⁵

Činnost strážce není jen represivní, ale je z větší části preventivní. Samotná Asociace strážců přírody (dále také „ASP“) se snaží přiblížit problematiku ochrany přírody veřejnosti. ASP je spolek s odborným zaměřením s cílem zvyšovat a prohlubovat odbornost a profesionalitu strážců přírody. Dále spolupracuje s ostatními asociacemi sdružující strážce přírody na světě, a to v rámci svého členství v *International Ranger Federation a European Ranger Federation*.⁷⁶ ASP v rámci výchovné a informativní činnosti pořádá různé akce spojené se setkáním strážců přírody s veřejností. Dále založila iniciativu „Malý strážce“, kde se snaží o přiblížení ochrany přírody a vhodnému chování v přírodě dětem.⁷⁷

3.5 Kontrola návštěvníků ZCHÚ

Činnost strážců přírody spadá pod správní dozor. Jedná se o správní činnost, kdy tzv. dozorčí orgán kontroluje chování jím nepodřízených subjektů a srovnává jej se stavem žádoucím, tedy se stavem vyjádřeným v příslušném právním předpisu.⁷⁸ U návštěvníků ZCHÚ budou strážci přírody posuzovat jejich chování zejména v souvislosti se ZOPK, zřizovacím výnosem obsahující bližší ochranné podmínky ZCHÚ a návštěvním řádem národního parku, který má povahu obecně závazné vyhlášky.⁷⁹ Správní dozor vykonávají strážci přírody jako úřední osoby spadající pod orgán ochrany přírody, který je ustanovil.⁸⁰

Jestliže strážce přírody, jakožto fyzická osoba vykonávající dozorčí činnost zjistí nesoulad, respektive porušení právního předpisu, aplikuje následně nápravné nebo sankční nástroje.⁸¹ Těmi jsou podle ZOPK možnost projednat přestupek příkazem na místě, zadržet osobu ke

⁷⁵ KLOUČKOVÁ, Ilona. Veřejné stráže v České republice. *Ochrana & Bezpečnost* [online], 2012, ročník I., č. 2 (léto), s. 7 [cit. 2. ledna 2024]. Dostupné z: http://ochab.ezin.cz/O-a-B_2012_B/2012_B_06_klouckova.pdf.

⁷⁶ Asociace strážců přírody. *Stručné představení našeho spolku* [online]. strazciprirody.cz [cit. 3. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.strazci-prirody.cz/asociace-strazcu/>

⁷⁷ Malý strážce. *Spolupracujeme* [online]. malystrazce.cz [cit. 3. ledna 2024]. Dostupné z: <https://malystrazce.cz/>

⁷⁸ HENDRYCH, D. Správní dozor. In: HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. Praha: C.

H. Beck, 2016, s. 201–205

⁷⁹ PRŮCHOVÁ, Ivana. In: VOMÁČKA, Vojtěch; KNOTEK, Jaroslav; KONEČNÁ, Michaela; HANÁK, Jakub; DIENSTBIER, Filip et al. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 589-592.

⁸⁰ HENDRYCH, D. Správní dozor. In: HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. Praha: C.

H. Beck, 2016, s. 201–205.

⁸¹ Tamtéž.

zjištění totožnosti, zastavit motorové vozidlo, obytný přívěs, jiné vozidlo nebo loď, pozastavit rušivou činnost a požadovat pomoc a součinnost orgánu Policie ČR nebo obecní policie.⁸²

Stráž přírody může uložit pokutu příkazem na místě pouze fyzické osobě podle § 87 ZOPK, a to pouze zdali souhlasí se zjištěným skutkovým stavem a uložením blokové pokuty.⁸³ Jestliže osoba nesouhlasí s uložením blokové pokuty nebo není strážce přírody příslušný k projednání přestupku, je poté povinen oznámit podezření ze spáchání přestupku příslušnému správnímu orgánu. K oznámení postačí pouze důvodné podezření.⁸⁴

Příslušným orgánem k projednání přestupků podle ZOPK je obecní úřad obce s rozšířenou působností.⁸⁵ Nicméně na území ZCHÚ vykonávají státní správu, která spadá do působnosti obecních úřadů obce s rozšířenou působností AOPK a správy národních parků.⁸⁶ Jedná se tedy o orgány ustanovující strážce přírody. Avšak dalším příslušným orgánem je ČIŽP, která projednává přestupky právnických a fyzických podnikajících osob, tedy přestupky podle ustanovení § 88 ZOPK.⁸⁷

*„Přestupkem se rozumí společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin“.*⁸⁸ O rozhodnutí o vině a trestu a jeho uložení se vede přestupkové řízení, které se řídí zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád. Kdy zákon o přestupcích vystupuje ve vztahu speciality ke správnímu řádu.⁸⁹

V rámci přestupkového řízení vystupuje strážce přírody jako oznamovatel, jelikož má povinnost jej oznámit v případech, kdy není k projednání přestupku sám příslušný. K následnému projednání je potřeba aby bylo oznámení co nejúplnější. Tedy aby příslušný správní orgán mohl co nejrychleji a nejefektivněji zjistit skutkový stav a o přestupku rozhodl co nejrychleji.⁹⁰ Oznámení by v ideální případě mělo obsahovat co nejvíce zjištěných informací o prověřovaném přestupku. Jedná se zejména o označení podezřelého z přestupku, pokud je znám, místo, čas a popis spáchaného skutku, právní kvalifikace spatřovaného

⁸² Ustanovení § 81 odst. 7,8 ZOPK.

⁸³ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>.

⁸⁴ JEMELKA, Luboš. In: JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*. 2. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 574–576.

⁸⁵ Ustanovení § 77 odst. 1 písm. t) ZOPK.

⁸⁶ Ustanovení § 78 odst. 1 ZOPK.

⁸⁷ Ustanovení § 80 odst. 4 ZOPK.

⁸⁸ VETEŠNÍK, Pavel. In: JEMELKA, Luboš a VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*. 2. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 45.

⁸⁹ JEMELKA, Luboš. In: JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti ...*, s. 436.

⁹⁰ Tamtéž, s. 574-577.

přestupku a další možné důkazní prostředky, které jsou strážci přírody známy. Role oznamovatele přestupku a povinnost oznámení vyháží z ustanovení § 73 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.⁹¹

Lze tedy říci, že stráž přírody vystupuje jako správní orgán působící v terénu, za účelem ochrany přírody. Působí preventivně vůči návštěvníkům ZCHÚ, jako rádce a pomocník. Zároveň však dohlíží nad dodržováním příslušných právních předpisů a vymáháním jejich porušení. Následně může kontaktovat příslušný správní orgán, v případě, kdy není stráž přírody příslušná situaci řešit. Svou činností napomáhá stráž přírody ke snížení negativního vlivu návštěvníků ZCHÚ na přírodu a její krajinu.

3.6 Povinnosti strážců

Strážce přírody je při výkonu své funkce povinen nosit služební odznak⁹² a prokázat se služebním průkazem strážce přírody.⁹³ Mimo služební odznak a služební průkaz je strážce vybaven nášivkou, která specifikuje jeho územní příslušnost.⁹⁴ Povinností prokázat se, se zabýval Nejvyšší soud dne 26. 4. 2017, a to v souvislosti s případem týkajícího se napadení strážce přírody, jakožto úřední osoby. Nejvyšší soud v usnesení uvádí, že nelze brojit proti strážci přírody, který se výslovně neprokázal, avšak byl řádně a viditelně označen. Zde totiž obviněný argumentoval že se strážce přírody výslovně neprokázal, a tudíž nevěděl že se jedná o úřední osobu⁹⁵

Dále je povinen dohlížet na dodržování povinností, vycházejících z právních předpisů o ochraně přírody a krajiny ze strany návštěvníků ZCHÚ. Strážci jsou také povinni neodkladně ohlašovat závady, nedostatky a škody, a to orgánu, který je ustanovil do funkce.⁹⁶ Strážce musí nosit služební odznak viditelně, konkrétně musí být umístěn na levé náprsní kapse.⁹⁷ Zároveň strážci v národních parcích a chráněných krajinných oblastech bývají označeni též služebním odznakem příslušného orgánu a nápisem „Strážce“. Hlavním právním předpisem, jehož dodržování strážci kontrolují je již zmíněný ZOPK. Mimo tento právní předpis jsou také

⁹¹ FIALA, Zdeněk, VETEŠNÍK, Pavel. Několik metodických poznámek k pravomoci strážců přírody projednávat přestupky v příkazním řízení na místě. *České právo životního prostředí* [online], 2023, č. 67, s. 54-73 [cit. 25. března 2024]. Dostupné z: <https://www.cspzp.com/rocnik2023.html#cislo-67>

⁹² Příloha č. 1

⁹³ Příloha č. 2

⁹⁴ Příloha č. 3

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 3 Tdo 263/2017

⁹⁶ Ustanovení § 81a ZOPK.

⁹⁷ Ustanovení § 21 odst. 4 písm. a) vyhláška č. 395/1992 Ministerstva životního prostředí, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

důležité zřizovací předpisy maloplošných zvláště chráněných území, kde bývají vymezeny i bližší ochranné podmínky. Co se týče hlášení závad, škod a nedostatků, má stráž přírody povinnost je hlásit i jinému orgánu, pokud došlo k porušení jiného právního předpisu než ZOPK, například Policii ČR.⁹⁸

Kromě povinnosti jasně stanovených v zákoně a prováděcí vyhlášce⁹⁹ je důležité, jak by měl strážce navenek vystupovat a jak by se měl k veřejnosti chovat. Za účelem stanovení povinností, které se vztahují k osobnosti strážce přírody byl v roce 2010 valnou hromadou ASP schválen etický kodex strážce přírody.¹⁰⁰ Etický kodex strážců přírody je inspirován etickým kodexem organizace IRF (*International Ranger Federation*) a má být základem pro správný výkon strážní služby v České republice.¹⁰¹

3.7 Pravomoci strážců

Český strážce přírody vychází z již zmíněného britského modelu, tudíž účelem činnosti strážců je prevence, poskytování rad a informací návštěvníkům ZCHÚ. Co se týče práv, která jsou strážcům přírody českým právním řádem přiznána, tak se jedná o omezenou paletu možných nástrojů. Jeden z velkých rozdílů lze spatřit mezi stráží Slovenska a České republiky. Mezi pravomoci slovenské stráže spadá i možnost použití donucovacích prostředků, sloužící k vynucení zájmu chráněného zákonem. Pravomoc použít donucovacího prostředku strážcem přírody, je v našem právním předpisu zcela absentována.¹⁰²

Mezi pravomoci, které strážci při výkonu jejich činnosti mají patří: možnost zjišťovat totožnost osoby, projednat příkazem na místě přestupky, vstupovat na cizí pozemky za podmínek stanovených v zákoně, zadržet osobu ke zjištění totožnosti, možnost zastavit v územích stanovených zákonem motorové vozidlo, obytný přívěs, loď nebo jiné vozidlo z důvodu podezření porušení právního předpisu, požádat pomoc či součinnost orgánu Policie ČR nebo obecní policie a jako poslední možnost pozastavení rušivé činnosti.¹⁰³

⁹⁸ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvf13s55o3koile1>. str. 12

⁹⁹ Vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁰ Příloha č. 4

¹⁰¹ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvf13s55o3koile1>. s. 8–9.

¹⁰² HANÁK, Jakub a PRŮCHOVÁ, Ivana. *Kontrolní mechanismy při prosazování ochrany životního prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. s. 77-84.

¹⁰³ Ustanovení § 81 odst. 7 a 8 ZOPK.

3.7.1 Zjištění totožnosti osoby

Možnost požadovat prokázání totožnosti osoby je spojena s důležitým požadavkem, a to, aby se jednalo o osobu, která svým jednáním porušuje právní předpisy na úseku ochrany přírody. Musí jít tedy o osobu podezřelou z protiprávního jednání, která porušuje nejen ZOPK a příslušnou vyhlášku, ale také jakékoliv ostatní předpisy týkající se ochrany přírody. Může se jednat např. o návštěvní řády národních parků anebo předpisy stanovující bližší podmínky pro chování v určitém území.¹⁰⁴

Co se týče samotného prokázání totožnosti, tak je potřeba vycházet ze zákona. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Jedná se o institut sloužící ke zjištění totožnosti osoby z konkrétního důvodu. Zde se jedná o potřebu zjištění totožnosti osoby jednající v rozporu s předpisem na úseku ochrany přírody. Totožnost je zjištěna, jestliže je prokázáno alespoň jméno, příjmení a datum narození, A to prostřednictvím občanského průkazu, cestovního dokladu, řidičského průkazu, tedy veřejnou listinou. Nicméně lze požadovat také adresu místa trvalého pobytu, adresu místa skutečného pobytu nebo adresu bydliště v zahraničí, rodné číslo a státní příslušnost.¹⁰⁵

Jestliže se osoba neprokáže nebo není schopna se prokázat, může strážce požádat o pomoc příslušníka police, nicméně jak uvádí samotná příručka strážců SP, tak závisí na zkušenostech a zvážení konkrétní situace, jak bude strážce nadále pokračovat. Nabízí se tak možnost například pořídit fotodokumentaci nebo jednoduše osobu vyprovodit ze ZCHÚ.¹⁰⁶

Neuposlechnutí výzvy strážce lze klasifikovat jako přestupek proti veřejnému pořádku podle zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích a je tak možné za toto jednání uložit pokutu ve výši až 10 000 Kč.¹⁰⁷

3.7.2 Příkaz na místě

Další a bez pochyby nejdůležitější pravomocí je právo ukládat pokuty příkazem na místě. Jedná se také o nejčastěji využívanou pravomoc, kterou strážci přírody mají. Strážci mohou příkazem na místě pokutovat jednání návštěvníka ZCHÚ, které je v rozporu se ZOPK. Strážce přírody může konkrétně projednávat přestupkové jednání uvedené v § 87 ZOPK, tedy přestupky fyzických osob nepodnikajících, nikoli fyzických osob podnikajících a právnických osob.

¹⁰⁴ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>, s. 9.

¹⁰⁵ VANGELI, Benedikt. § 63 Prokázání totožnosti. In: VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 261.

¹⁰⁶ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>, s. 9.

¹⁰⁷ Ustanovení § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Strážce také neprojednávají jednání osob, které je v rozporu s bližšími podmínkami vyjádřených v ZOPK týkajících se národních parcí, CHKO, národních přírodních památek, přírodních památek, národních přírodních rezervací, přírodních rezervací a evropsky chráněných území. V takovýchto případech musí strážce přírody oznámit protiprávní jednání orgánu, který jej ustanovil, orgánu Policie ČR nebo ČIŽP¹⁰⁸

Příkaz na místě můžeme charakterizovat jako zkrácené příkazní řízení, které je s osobou řešeno na místě. Tímto způsobem se projednávají méně závažné přestupky, kdy obviněný souhlasí se zjištěným stavem a právní kvalifikací. Kdyby obviněný nesouhlasil bude jeho jednání oznámeno a následně projednáno příkazem nebo v klasickém přestupkovém řízení příslušným správním orgánem.¹⁰⁹

Hlavní výhodou příkazu na místě je jeho efektivita, rychlost a hospodárnost. Pokuta je strážcem uložena příkazovým blokem. V momentě, kdy obviněný příkazový blok podepíše stává se pravomocným a vykonatelným, Proti příkazu na místě není možné použít žádný řádný opravný prostředek, tedy ani odvolání, ani odpor. Nicméně stále je přípustná obnova řízení podle správního řádu nebo přezkum v přezkumném řízení, a to se zkrácenou dobou možného zahájení 6 měsíců podle přestupkového zákona.¹¹⁰

3.7.3 Vstup na cizí pozemky

Třetí pravomocí, kterou strážce přírody má podle ZOPK je možnost vstupovat na cizí pozemky. Povinnost strážce vstup na pozemky spadá pod omezení vlastnického práva bez náhrady. Do této kategorie lze zařadit také volný přístup do krajiny podle § 63 ZOPK, podle kterého má každý právo na přístup na pozemky ve vlastnictví nebo nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby.

Pravomoc vstoupit na pozemek má pracovník orgánu ochrany přírody, tzn. i řádně ustanovený strážce přírody. To znamená, že strážce přírody může při výkonu svých činností i vstoupit na cizí pozemek, a to jak za účelem dokumentace nebo jiného jednání souvisejícího s ochranou přírody podle ZOPK.¹¹¹

¹⁰⁸ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvf13s55o3koile1> s. 10, 73.

¹⁰⁹ FIALA, Zdeněk, VETEŠNÍK, Pavel. Několik metodických poznámek k pravomoci strážců přírody projednávat přestupky v příkazním řízení na místě. *České právo životního prostředí* [online], 2023, č. 67, s. 54-73 [cit. 25. března 2024]. Dostupné z: <https://www.cspzp.com/rocnik2023.html#cislo-67>

¹¹⁰ JELÍNKOVÁ, Jitka a HAVELKOVÁ, Svatava. *Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2018, s. 192–195.

¹¹¹ KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodů ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. *České právo životního prostředí* [online], 2005, č. 15, str. 25-26 [cit. 19. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.cspzp.com/rocnik2005.html>.

Vstup na pozemek musí tedy souviset s činností vykonávanou podle právního předpisu vztahujícího se k ochraně přírody a krajiny. Další důležitou podmínkou je, že činnost pracovníka orgánu ochrany přírody, v našem případě strážce přírody nelze zajistit jiným způsobem nežli vstupem na cizí pozemek. Musí se dále konkrétně jednat o pozemek, nikoliv o obydlí, budovu či dopravní prostředek. Strážce přírody je povinen se prokázat platným služebním průkazem a dbát na ochranu vlastnického práva dotčené osoby, to znamená nezatěžovat pozemek nad míru potřebnou k výkonu práva strážce.¹¹² Typicky se bude jednat o vstup na cizí pozemek za účelem prověření jednání, které může být v rozporu s právním předpisem týkající se ochrany přírody, zajištění dokumentace stavu přírody, různá měření nebo za účelem zjištění nezbytných informací.¹¹³

3.7.4 Zadržení osoby

Podle ZOPK může strážce zadržet osobu, jestliže ji přistihl při protiprávním jednání, které je v rozporu s právními předpisy o ochraně přírody a krajiny. Druhým důvodem zadržení je nesplnění povinnosti se prokázat, tedy nemožnost zjištění totožnosti osoby na místě. Nicméně osoba musí být ihned předána orgánu Policie ČR.¹¹⁴

Avšak problémem je samotné zadržení, jelikož v ZOPK není přesněji stanovený způsob, jakým by mělo být provedeno. Blíže je upraveno pouze zadržení osoby podezřelé podle zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Zde se jedná o zadržení osoby podezřelé z trestného činu nebo za účelem zjištění totožnosti. Nicméně k takovému jednání je oprávněn jen a pouze policejní orgán, a to za souhlasu státního zástupce, ve výjimečných případech i bez. Na základě zadržení osoby policejním orgánem dochází k omezení osobní svobody, a to až na 48 hodin, avšak tato osoba má obdobná práva jako osoba obviněná.¹¹⁵ Zde je ovšem důležité podotknout, že příslušníci policie mají možnost k zadržení osoby využít donucovacích prostředků podle zákona o Policii České republiky.¹¹⁶ Jako příklad je možné zmínit zkušenost z praxe Beskydských strážců přírody, kteří svou činností nemohou sami zadržet ujíždějícího motorkáře, respektive k tomu nemají ani prostředky.¹¹⁷

¹¹² HANÁK, Jakub, PRŮCHOVÁ, Ivana. In: VOMÁČKA, Vojtěch; KNOTEK, Jaroslav; KONEČNÁ, Michaela; HANÁK, Jakub; DIENSTBIER, Filip et al. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 489–493.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. I, § 1-156. 7., doplněné a přepracované vydání. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 969-979.

¹¹⁶ Ustanovení § 52 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ PJENTAK, Martin. *Motorkáři se v horách občas chovají jako mafie, říká strážce přírody z Beskyd* [online]. Idnes.cz, 17. listopadu 2020 [cit. 21. března 2024]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ostrava/zpravy/beskydy-strazce-prirody-jiri-lehky-chko.A201116_581466_ostrava-zpravy_jog

Způsob, jakým by měli strážci přírody osobu zadržet je zcela neznámý, jelikož právní úprava absentuje jakékoliv nástroje sloužící k zadržení. Strážci přírody totiž nemají možnost využití donucovacích prostředků. Lépe je situace řešena například v sousedním Slovensku, kde strážci takovou možnost mají. Samotná příručka SP uvádí, že v takové situaci již záleží na schopnostech a zkušenostech strážce a důsledném posouzení situace.¹¹⁸

Zadržení je institut, který velkou měrou zasahuje do osobní svobody člověka. Je tedy potřeba, aby se strážce přírody mohl opřít o právní úpravu. Otázkou tedy je, zda by nebylo na místě nejen za účelem zadržení osoby, ale také za účelem ochrany strážců přijmout oprávnění použít alespoň některých donucovacích prostředků.¹¹⁹

3.7.5 Pravomoc zastavovat dopravní prostředky

Možnost zastavovat dopravní prostředky je pravomoc, která byla přijata v souvislosti se zákonem č. 364/2021 Sb. kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů (dále také „antiinvazní novela“). Jedná se o pravomoc, kterou doposud disponovala pouze stráž myslivecká, nicméně prostřednictvím antiinvazní novely došlo k rozšíření pravomocí o tento institut pro stráž lesní a stráž přírody.¹²⁰

Hlavním rozdílem mezi pravomocí zastavit vozidlo mysliveckou stráží a stráží přírody je samotný účel. Zatímco myslivecká stráž může zastavit dopravní prostředek a následně prohlížet zavazadla a náklad, stráž přírody jej může pouze zastavit nebo reagovat na neoprávněné setrvání dopravního prostředku.

Účelem ustanovení podle zákona o myslivosti je předcházet pytláctví a neoprávněnému nabývání zvěři. Avšak účelem, který sleduje ZOPK je reagovat na neoprávněný vjezd nebo setrvání dopravních prostředků v ZCHÚ, ochranných pásmech nebo ptačích oblastí. Důležité však je, že strážce může dopravní prostředek zastavit pouze mimo dálnici, silnici a místní komunikaci.¹²¹ Tato pravomoc výhradně slouží ke zjištění totožnosti osoby, která porušuje bližší podmínky ZCHÚ. Následně osobu poučit o jejím počínání, případně věc oznámit

¹¹⁸ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>, s. 10.

¹¹⁹ POLÁČEK, Bohumil. Osnova zákona o stráží přírody se stručným komentářem [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/pojdme-spolecne-diskutovat-o-zakonu-o-myslivosti>

¹²⁰ JELÍNKOVÁ, Jitka. Posílení pravomocí strážce přírody a lesní stráže v rámci tzv. antiinvazní novely. *Ochrana přírody* [online]. 2021, roč. 21, č. 5, s. 30-33 [cit. 21. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/posileni-pravomoci-straze-prirody-a-lesni-straze-v-ramci-tzv-antiinvazni-novely/>.

¹²¹ Tamtéž.

ustanovujícím orgánu, orgánu Policie ČR nebo ČIŽP, jelikož jde o jednání, kterým osoba porušila bližší podmínky ZCHÚ.

Jestliže osoba chce povolit vjezd nebo parkování v ZCHÚ musí si o takové povolení, respektive souhlas zažádat. Žádost musí osoba podat příslušnému orgánu, tedy AOPK, správě národního parku, krajskému nebo újezdnímu úřadu pod které dotčené území spadá.¹²²

3.7.6 Součinnost Policie ČR a pozastavení rušivé činnosti

Mezi nejvýznamnější nástroje, které stráž přírody má je bezpochyby pravomoc pozastavení rušivé činnosti. Ačkoli se jedná o nástroj, který je využíván zřídka, a to zhruba 2krát ročně profesionální stráží, z důvodu složitějšího správního postupu. Jeho důležitost vyplývá z možného bezprostředního zásahu.¹²³ Jedná se totiž o faktický správní úkon s přímými právními důsledky. Konkrétně jde o mimořádnou formu správní činnosti neformálního charakteru. Strážce může pozastavit činnost, která bezprostředně ohrožuje zájem chráněný ZOPK, kdy následkem by byly těžce napravitelné zásahy. Typicky půjde například o černou stavbu, skládku nebo sportovní akci, která se vymkla kontrole.¹²⁴

Neformálnost je spatřována v tom, že strážce přírody nemusí rušivou činnost pozastavit na místě nějakým formulářem, nicméně může ho vyhotovit až později v kanceláři. Dotčená osoba je pokynem strážce vázána, to znamená uposlechnout jej, tedy něčeho se zdržet, vykonat anebo něco strpět. Tento neformální faktický zásah musí být následně formálně potvrzen. Potvrzuje jej územně příslušný orgán ochrany přírody (správa národního parku, AOPK, krajský úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností). Pozastavení musí potvrdit, změnit nebo zrušit do 15 dnů od jeho vydání. Ratifikace probíhá ve formě klasického správního řízení, jehož výsledkem je potvrzení, změna nebo zrušení faktického zásahu.¹²⁵

Dotčená osoba se může proti takovému úkonu bránit prostřednictvím správního soudnictví, a to žalobou proti nezákonnému zásahu pokynu nebo donucení správního orgánu. Jelikož musí být napadnuto faktické jednání na základě kterého bylo vydáno rozhodnutí ve správním řízení.¹²⁶

¹²² Agentura ochrany přírody a krajiny. *Vjezd a parkování dopravního prostředku v ZCHÚ* [online]. nature.cz [cit. 21. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.nature.cz/vstup-vjezd-ci-parkovani-ve-zvlaste-chranenem-uzemi>.

¹²³ DVORÁKOVÁ, Jitka. Právo v ochraně přírody. Pozastavení rušivé činnosti strážcem přírody. *Ochrana přírody* [online], 2016, č. 3, s. 26-27 [cit. 22. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/pozastaveni-rusive-cinnosti-strazcem-prirody/>.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Ustanovení § 82 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Požádání o součinnost nebo pomoc orgánu Policie ČR nebo orgánu obecní policie je v souladu s již zmíněnými pravomocemi. Nicméně strážce by tento nástroj měl využívat až jako krajní možnost. Půjde například o situaci, kdy má strážce přírody podezření ze spáchání trestného činu, osoba nespolupracuje a může dojít k již zmíněnému „kvazi“ zadržení nebo dojde k neúspěšnému pozastavení rušivé činnosti. Jde tedy o situace, kdy strážce již nemůže situaci zajistit vlastními silami a prostředky.¹²⁷

3.7.7 Použití zvukových a obrazových záznamů

Mezi pravomoci stráže přírody podle ZOPK nespadá možnost pořídit zvukový nebo obrazový záznam. Na základě antiinvazní novely došlo k rozšíření pravomocí lesní stráže, a to o zmíněnou pravomoc pořízení zvukového nebo obrazového záznamu. Jedná se však o jedinou složku veřejné stráže, která má zákonnou oporu při pořizování zvukových nebo obrazových záznamů.¹²⁸

Nicméně, i když ostatní složky veřejné stráže takovou pravomoc ze zákona nemají, tak podle četné judikatury ji lze určitým způsobem využít. Lze zmínit usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 7. 2013, kdy soud uvádí, že pořízená zvuková nahrávka členem rybářské stráže není nezákonným důkazem, jelikož zachycovala jednání s obviněným.¹²⁹ Dalším případem, který lze zmínit je usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017. Zde Nejvyšší soud neshledává obrazový záznam, jako nezákonný důkazní prostředek, kdy se strážkyně přírody snažila zachytit obviněného při napadnutí jejího kolegy, který zjišťoval skutkové okolnosti protiprávního jednání návštěvníka ZCHÚ.¹³⁰

Ačkoliv může docházet k případům, kdy je pořízení zvukového nebo obrazového záznamu úřední osobou možné bez souhlasu druhé osoby, je žádoucí, aby takováto pravomoc byla výslovně zakotvena v zákoně.¹³¹

¹²⁷ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. *Příručka pro stráž přírody* [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvf13s55o3koile1>, s. 10.

¹²⁸ JELÍNKOVÁ, Jitka. Posílení pravomoci stráže přírody a lesní stráže v rámci tzv. antiinvazní novely. *Ochrana přírody* [online]. 2021, roč. 21, č. 5. s. 30-33. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/posileni-pravomoci-straze-prirody-a-lesni-straze-v-ramci-tzv-antiinvazni-novely/>

¹²⁹ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 8 To 215/2013.

¹³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 3 Tdo 263/2017.

¹³¹ JELÍNKOVÁ, Jitka. Posílení pravomoci stráže přírody a lesní stráže v rámci tzv. antiinvazní novely. *Ochrana přírody* [online]. 2021, roč. 21, č. 5. s. 30-33. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/posileni-pravomoci-straze-prirody-a-lesni-straze-v-ramci-tzv-antiinvazni-novely/>

4. Návrhy *de lege ferenda*

K možným návrhům *de lege ferenda* je potřeba zprvu zmínit vládní návrh zákona o veřejné strážce z roku 2002, pod číslem sněmovního tisku 1223/0, kdy jeho projednávání bylo ukončeno společně s koncem tehdejšího volebního období.

Hlavním předmětem vládního návrhu zákona bylo vytvoření jednotné veřejné strážce, spojením tehdy pěti existujících veřejných strážců dohromady, a tím přispět k efektivnějšímu výkonu činnosti.¹³² Zefektivnění činnosti bylo viděno v lepší spolupráci a komunikaci se správními úřady a veřejností, kdy se dosavadní roztržštěná právní úprava veřejné strážce může pro mnohé zdát nepřehledná a špatně uchopitelná.¹³³

Hlavním cílem vládního návrhu tehdy bylo odstranit nejednotnost a roztržštěnost jednotlivých složek veřejné strážce. Veřejná stráž by se následně dělila pouze na profesionální a dobrovolnou a podléhala by krajskému úřadu, správě národního parku nebo vojenskému újezdnímu úřadu. S tím souvisí taktéž územní působnost, která by se zcela shodovala se správním obvodem ustanovujícího orgánu.¹³⁴

Důvodem vládního návrhu byla taktéž zvýšená četnost drobné kriminality v podobě přestupků, a to na úseku pytláctví, poškozování přírody a jejího znečišťování nebo prosté krádeže dřeva.¹³⁵ V této souvislosti bylo navrženo rozšíření pravomocí veřejné strážce, respektive sloučení všech pravomocí dosavadní fungujících složek veřejných strážců.¹³⁶

Odlišnosti od nynější právní úpravy by taktéž spočívali v požadavcích na výkon veřejného strážce. Stejně jako nyní podle ZOPK, by se veřejným strážcem mohl stát občan České republiky, bezúhonný, zdravotně způsobilý a svéprávný po složení slibu a předepsané odborné zkoušky. Nicméně musel by dosáhnout věku 24 let, být držitelem platného zbrojního průkazu nebo splnit podmínky pro jeho držení podle zákona č. 119/2002 Sb., o zbraních a střelivu.¹³⁷

¹³² STANĚK, Jiří. Co přinese připravovaný zákon o veřejné strážce? *Časopis myslivost* [online], 2001 [cit. 27. března 2024]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2001/Zari---2001/Co-prinese-pripravovany-zakon-o-verejne-strazi-->

¹³³ Důvodová zpráva. Obecná část. Vládní návrh zákona o veřejné strážce, Sněmovní tisk 1223/0, Poslanecká sněmovna, III. volební období, 17. 1. 2002, Praha, str. 23.

¹³⁴ STANĚK, Jiří. Co přinese připravovaný zákon o veřejné strážce? *Lesnická práce* [online], 2001, roč. 80, č. 4 [cit. 27. března 2024]. Dostupné z: <https://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-80-2001/lesnicka-prace-c-4-01/co-prinese-pripravovany-zakon-o-verejne-strazi>

¹³⁵ STANĚK, Jiří. Co přinese připravovaný zákon o veřejné strážce? *Časopis myslivost* [online], 2001 [cit. 27. března 2024]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2001/Zari---2001/Co-prinese-pripravovany-zakon-o-verejne-strazi-->

¹³⁶ Důvodová zpráva. Obecná část. Vládní návrh zákona o veřejné strážce, Sněmovní tisk 1223/0, Poslanecká sněmovna, III. volební období, 17. 1. 2002, Praha.

¹³⁷ STANĚK, Jiří. Co přinese připravovaný zákon o veřejné strážce? *Lesnická práce* [online], 2001, roč. 80, č. 4 [cit. 27. března 2024]. Dostupné z: <https://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-80-2001/lesnicka-prace-c-4-01/co-prinese-pripravovany-zakon-o-verejne-strazi>

Výrazným rozdílem je požadavek na profesionální veřejné strážce, kterými by mohli být pouze uchazeči s úplným středním odborným vzděláním zakončené maturitní zkouškou, a to v oboru, jejichž výčet by stanovil prováděcí právní předpis k vládnímu návrhu zákona. Jednalo by se zejména o vzdělání v oboru lesnictví, zemědělství, rybářství, nebo ochrany přírody.¹³⁸

Předložený vládní návrh zákona o veřejné strážci nacházel inspiraci i v zahraničí. Zejména lze zmínit lesní policii zřízenou v Polsku, která má shodné pravomoci jako státní policie a svou působnost vykonává na území lesů.¹³⁹

V současnosti můžeme zmínit snahu pana Bohumila Poláčka, který se zabývá změnou české právní úpravy v oblasti veřejných strážci. Doc. Poláček se zabývá jak přípravou nového zákona o myslivosti, tak i tzv. „experimentálním“ zákonem o strážci přírody, který by měl podobně jako vládní návrh zákona o veřejné strážci z roku 2002 sloučit čtyři působící složky veřejné strážce pod jednu s uceleným názvem strážci přírody. Cílem návrhu zákona je tedy vytvoření jakési „univerzální veřejné strážce“.¹⁴⁰

Osnova zákona, kterou doc. Poláček neustále doplňuje v souvislosti s aktuální problematikou a komentáři široké veřejnosti, by sjednotila českou právní úpravu veřejných strážci a doplnila mezery, které ve stávající právní úpravě přetrvávají.¹⁴¹ Podle doc. Poláčka je potřebné sloučit jednotlivé složky veřejné strážce dohromady, posílit jejich pravomoci a docílit celkové profesionalizace veřejné strážce v České republice. Mimo roztržštěnost by osnova zákona posílila pravomoci strážců, a to z důvodů efektivnější vymahatelnosti práv a samotné ochraně strážců.¹⁴²

Výraznou změnu oproti stávající úpravě strážců přírody podle ZOPK představuje zejména, sloučení všech složek veřejné strážce pod institut strážce přírody. Dále se jedná o výčet práv, která jsou kategorizována z hlediska oblasti, ve které jsou vykonávány, tedy oblast myslivosti, rybářství, přírody nebo lesnictví.¹⁴³ Posledním výrazným návrhem je rozšíření pravomocí strážce přírody o donucovací prostředky, kterými podle osnovy zákona o strážci přírody jsou:

- hmaty, chvaty, údery a kopy,

¹³⁸ Důvodová zpráva. Obecná část. Vládní návrh zákona o veřejné strážci, Sněmovní tisk 1223/0, Poslanecká sněmovna, III. volební období, 17. 1. 2002, Praha

¹³⁹ VACA, David, Kozel, Jan. *Myslivecká stráž jako povolání?* [online]. Agris.cz, 1. dubna 2001 [cit. 27. března 2024]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/103405>

¹⁴⁰ POLÁČEK, Bohumil. Osnova zákona o strážci přírody se stručným komentářem [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/pojdme-spolecne-diskutovat-o-zakonu-o-myslivosti>

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² POLÁČEK, Bohumil. Osnova zákona o strážci přírody se stručným komentářem [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/pojdme-spolecne-diskutovat-o-zakonu-o-myslivosti>

¹⁴³ POLÁČEK, Bohumil. Osnova zákona o strážci přírody se stručným komentářem [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/pojdme-spolecne-diskutovat-o-zakonu-o-myslivosti>

- slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,
- obušek a jiný úderný prostředek,
- pouta,
- zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla,
- služební pes,
- úder služební zbraní,
- hrozba namířenou služební zbraní,
- varovný výstřel ze služební zbraně,
- prostředek k zamezení prostorové orientace.¹⁴⁴

Návrh doc. Poláčka nachází v jisté míře inspiraci u Slovenské strážní přírody, nicméně jak sám uvádí jedná se o „experimentální“ návrh zákona, který ovšem může do budoucnosti posloužit jako inspirace pro nový zákon o strážní přírody.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Ustanovení § 37 osnovy návrhu zákona o strážní přírody. Dostupné z: <https://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/pojdme-spolecne-diskutovat-o-zakonu-o-myslivosti>

¹⁴⁵ POLÁČEK, Bohumil. Osnova zákona o strážní přírody se stručným komentářem [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/pojdme-spolecne-diskutovat-o-zakonu-o-myslivosti>

Závěr

Stráž přírody je jedna ze čtyř složek tvořící veřejnou stráž. Jedná se o institut, který se vyvinul z historické funkce „konzervátora“ podle tehdejšího zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Nicméně nyní je upraven dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Stráž přírody působí autoritativně vůči návštěvníkům zvláště chráněných území a v okruhu její činnosti stanovené zákonem je řada práv a povinností sledující zájem na ochraně přírody.

Právní úpravou dotýkající se postavení, práv a povinností stráže přírody je zejména zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny a vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky, která provádí některá ustanovení tohoto zákona. Vývoj právní úpravy spatřuji ve snaze přijmout zákon o veřejných strážích z roku 2002, nicméně tento pokus byl neúspěšný a od té doby právní úprava stráže přírody neprošla žádným markantním vývojem.

Z historického vývoje stráže přírody je důležité rozlišovat tzv. americký a britský model. Mezi markantní rozdíly patří zejména možnost použití donucovacích prostředků u amerického modelu. Na území České republiky vychází forma strážců přírody z britského modelu, tudíž se ve velké části liší od činnosti tzv. *Rangerů* podle modelu amerického. Jedná se totiž o neozbrojenou složku, která plní zejména funkci preventivní, informativní a kontrolní. Jejím hlavním úkolem, respektive posláním, je kontrola dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny. Mezi její důležitou činnost spadá taktéž spolupráce s veřejností, tedy i návštěvníky zvláště chráněných území za účelem ochrany přírody.

Problematickou, kterou bylo potřeba analyzovat je zákonem stanovený výčet pravomocí stráže přírody. Nejzásadnější pravomoc, která zasahuje do práv návštěvníků zvláště chráněných území je projednání přestupku příkazem na místě nebo možnost strážcem přírody pozastavit rušivou činnost. Nicméně pokud strážce přírody není příslušný k projednání přestupku příkazem na místě, vystupuje pouze jako oznamovatel přestupku, tudíž oznamuje skutečnosti zjištěné na místě příslušnému správnímu orgánu.

Důležitá je také spolupráce stráže přírody s ostatními subjekty, jako je Policie ČR, obecní policie nebo další organizace. Prostřednictvím spolupráce dochází k preventivní činnosti a následnému předcházení protiprávního jednání ve zvláště chráněných územích. Nicméně i zde lze narazit na absenci právní úpravy vztahů mezi jednotlivými složkami veřejné stráže.

Dle mého názoru spatřuji největší problém v souvislosti se zjišťováním skutkového stavu o protiprávním jednání. Jedná se o absenci zákonného zakotvení možnosti využití audiozáznamů a videozáznamů, i přesto že jej lze podle judikatury použít, ovšem pokud je to

důvodné. Další problém vidím v institutu zadržení, který není zákonem dále specifikován a je tak velkou otázkou, jak jej využít.

Cílem mé bakalářské práce bylo představení agendy stráže přírody s její věcnou působností a nástinem jejího vývoje. Následně na základě analýzy právních předpisů vymezit vztah stráže přírody k návštěvníkům zvláště chráněných území a možné prostředky pro zajištění výkonu jejich agendy. Myslím si, že cíl bakalářské práce byl v jednotlivých kapitolách naplněn.

Na základě zpracovaného tématu mohu dojít k odpovědi na hlavní výzkumnou otázku, a to, zda právní úprava pravomocí stráže přírody ve vztahu k návštěvníkům zvláště chráněného území je dostatečná tak, aby přispěla ke kvalitnímu zjištění skutkového stavu o protiprávním jednání v řízení před příslušnými orgány. Závěrem je, že právní úprava pravomocí stráže přírody není zcela dostatečná tak, aby přispěla ke kvalitnímu zjištění skutkového stavu o protiprávním jednání v řízení před příslušnými orgány.

Jedním z důvodů je, že stráž přírody vystupuje pouze jako oznamovatel přestupku a chybí jí zákonem stanovená možnost audio nebo video nahrávky a blíže definované zadržení osoby, které podle příručky stráže přírody musí každý strážce využít podle svých zkušeností a na základě svého uvážení.

Dalším problémem právní úpravy veřejných stráží je zejména nejednotnost a roztržitost, zároveň také zvyšující se jejich důležitost v souvislosti se zmíněným *overturismem*. Jako aktuálně přínosným pro vývoj právní úpravy lze zmínit osnovu zákona o strážích přírody vypracovanou panem Bohumilem Poláčkem.

V souvislosti s ideou stráže přírody na území České republiky, která je založena za účelem pomoci veřejnosti a ochrany přírody je dle mého názoru nutná obezřetnost v souvislosti s donucovacími prostředky. Otázkou je, zda a v jaké míře by strážci přírody měli donucovacími prostředky disponovat.

Vzhledem ke zpracované problematice stráže přírody lze usoudit, že je žádoucí, aby právní úprava dotýkající se nejen strážců přírody, ale i ostatních veřejných stráží prošla dalším vývojem. Nabízí se zejména rozšíření pravomocí veřejných strážců, ale také posílení jejich role a větší profesionalizace při zjišťování skutkového stavu o protiprávním jednání návštěvníků zvláště chráněných území. Jako možné řešení by se také nabízela jednotná úprava činnosti veřejných stráží kontrolním řádem, kdy by pro organizační záležitosti byly ponechány dílčí složkové předpisy.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku české republiky.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2014 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o státní službě

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1956 Sb. o státní ochraně přírody – znění od 01.01.1987

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 8 To 215/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 3 Tdo 263/2017

Literatura

FLORA, Martin; STANĚK, Jiří a PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon: komentář. Beckovy komentáře*. Praha: C.H. Beck, 2022, 602 s.

- HANÁK, Jakub a PRŮCHOVÁ, Ivana. *Kontrolní mechanismy při prosazování ochrany životního prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, 241 s.
- HAVELKOVÁ, Svatava. *Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí*. Právní praxe. Praha: C.H. Beck, 2018, 235 s.
- HENDRYCH, Dušan. a kol. *Správní právo. Obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2016, 570 s.
- HUSSEINI, Faisal; BARTOŇ, Michal; KOKEŠ, Marian a KOPA, Martin. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2021. 1413 s.
- JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, 623 s.
- JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí: obecná část*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, 715 s.
- JELÍNKOVÁ, Jitka a VOMÁČKA, Vojtěch; KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela; HANÁK, Jakub; DIENSTBIER, Filip et al. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2018, 676 s.
- JELÍNKOVÁ, Jitka. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 525 s.
- JEMELKA, Luboš, PONDĚLÍČKOVÁ, Klára a BOHADLO, David. *Správní řád: komentář*. 7. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2023, 1182 s.
- JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*. 2. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2020, 1028 s.
- PEKÁREK, Milan, Ivana PRŮCHOVÁ, Milan DAMOHORSKÝ a Drahomíra PÁLENSKÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2000, 320 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan a SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2016, 1301 s.
- ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní zákoník komentář*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1740.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. I, § 1-156. 7., doplněné a přepracované vydání. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2013, 1898 s.

VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 261.

SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 4. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 512 s.

Články

DIVIŠ, Adam, KOVAŘÍK, Karel, SOUKUP, Miloslav. Z historie ochrany přírody. *Ochrana přírody* [online], 2021, č. 3, s. 45–47. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/z-historie-ochrany-prirody/historie-strazni-sluzby-v-np-a-chko-sumava/>

DVOŘÁKOVÁ, Jitka. Právo v ochraně přírody, Pozastavení rušivé činnosti strážcem přírody. *Ochrana přírody* [online], 2016, č. 3, s. 26-27. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/pozastaveni-rusive-cinnosti-strazcem-prirody/>

FIALA, Zdeněk, VETEŠNÍK, Pavel. Několik metodických poznámek k pravomoci strážců přírody projednávat přestupky v příkazním řízení na místě. *České právo životního prostředí* [online], 2023, č. 67, s. 54-73 [cit. 25. března 2024]. Dostupné z: <https://www.cspzp.com/rocnik2023.html#cislo-67>

JELÍNKOVÁ, Jitka. Posílení pravomoci stráže přírody a lesní stráže v rámci tzv. antiinvazní novely. *Ochrana přírody* [online]. 2021, roč. 21, č. 5. s. 30-33. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/posileni-pravomoci-straze-prirody-a-lesni-straze-v-ramci-tzv-antiinvazni-novely/>

KLOUČKOVÁ, Ilona. Veřejné stráže v České republice. *Ochrana & Bezpečnost* [online], 2012, ročník I., č. 2 (léto). Dostupné z: http://ochab.ezin.cz/O-a-B_2012_B/2012_B_06_klouckova.pdf

KOPECKÝ, Martin. Příslušnost v řízení o přestupcích. *Správní právo* [online], 2017, č. 6, s. 310 [cit. 21. dubna 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/kopeccky-pdf.aspx>

KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodů ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. *České právo životního prostředí* [online], 2005, č. 15, str. 25-26. Dostupné z: <https://www.cspzp.com/rocnik2005.html>

LÁZÁREK, Petr. Strážní služba v Národním parku Podyjí. *Fórum ochrany přírody* [online], 2023, č. 3, s. 20. Dostupné z: <https://www.casopis.forumochranyprirody.cz/magazin/analyzy-komentare/strazni-sluzba-v-narodnim-parku-podyji>

PENNAZ, Alice, B. K. Is that Gun for the Bears? The National Park Service Ranger as a Historically Contradictory Figure. *Conservation & Society* [online], 2017, roč. 15, č. 3, s. 243–254 [cit. 29. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26393293>

STANĚK, Jiří. Co přinese připravovaný zákon o veřejné strážci? *Časopis myslivost* [online], 2001 [cit. 27. března 2024]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/2001/Zari---2001/Co-prinese-pripravovany-zakon-o-verejne-strazi-->

STANĚK, Jiří. Co přinese připravovaný zákon o veřejné strážci? *Lesnická práce* [online], 2001, roč. 80, č. 4 [cit. 27. března 2024]. Dostupné z: <https://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-80-2001/lesnicka-prace-c-4-01/co-prinese-pripravovany-zakon-o-verejne-strazi>

SVOBODA, Pavel. Strážci v Labských pískovcích. *Fórum ochrany přírody* [online], 2023, č. 3, s. 23. Dostupné z: <https://www.casopis.forumochranyprirody.cz/magazin/analyzy-komentare/strazci-v-labskych-piskovcich>

VEDRAL, Josef. K rozsahu působnosti kontrolního řádu. *Správní právo* [online], 2016, roč. 49, č. 6, s. 353 – 394 [cit. 24. dubna 2024]. Dostupné z: [www.mvcr.cz ›soubor ›plna-zneni-2016-vedral-pdf](http://www.mvcr.cz/soubor/plna-zneni-2016-vedral-pdf)

Ostatní zdroje

Agentura ochrany přírody a krajiny. Ochranné podmínky zvláště chráněných území [online]. nature.cz [cit. 27. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.nature.cz/ochrana-uzemi>

Asociace strážců přírody. *Stručné představení našeho spolku* [online]. strazciprirody.cz [cit. 3. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.strazci-prirody.cz/asociace-strazcu/>

Důvodová zpráva. Obecná část. Vládní návrh zákona o veřejné strážci, Sněmovní tisk 1223/0, Poslanecká sněmovna, III. volební období, 17. 1. 2002, Praha.

Malý strážce. *Spolupracujeme* [online]. malystrazce.cz [cit. 3. ledna 2024]. Dostupné z: <https://malystrazce.cz/>

NĚMEČKOVÁ, Iva aj. *Příručka pro stráž přírody* [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvf13s55o3koile1>

Odbor cestovního ruchu MMR, Oddělení strategie cestovního ruchu, *Strategie rozvoje cestovního ruchu České republiky 2021–2030* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2021. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/archiv/koncepce-strategie/strategie-rozvoje-cestovniho-ruchu-cr-2021-2030>

PJENTAK, Martin. *Motorkáři se v horách občas chovají jako mafie, říká strážce přírody z Beskyd* [online]. Idnes.cz, 17. listopadu 2020 [cit. 21. března 2024]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ostrava/zpravy/beskydy-strazce-prirody-jiri-lehky-chko.A201116_581466_ostrava-zpravy_jog

POLÁČEK, Bohumil. *Osnova zákona o strážích přírody se stručným komentářem* [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/pojdme-spolecne-diskutovat-o-zakonu-o-myslivosti>

POLÁČEK, Bohumil. *Osnova zákona o strážích přírody se stručným komentářem* [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/pojdme-spolecne-diskutovat-o-zakonu-o-myslivosti>

Stráž přírody. *Označení a povinnosti strážce přírody* [online]. npsumava.cz [cit. 2. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/straz-prirody/>

VACA, David, Kozel, Jan. *Myslivecká stráž jako povolání?* [online]. Agris.cz, 1. dubna 2001 [cit. 27. března 2024]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/103405>

Vjezd a parkování dopravního prostředku v ZCHÚ. dostupné z: <https://www.nature.cz/vstup-vjezd-ci-parkovani-ve-zvlaste-chranenem-uzemi>

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o roli strážce přírody při kontrole dodržování povinností návštěvníků zvláště chráněných území. Postupně se zabývá vymezením strážce přírody s pohledem do historického vývoje, stanovením její působnosti s návazností na jednotlivé pravomoci, kterými strážce přírody disponuje. Z důvodu vymezení vztahu strážce přírody a návštěvníků zvláště chráněných území byl následně definován jejich vzájemný vztah a kontrola protiprávního jednání při porušování příslušných právních předpisů. Bakalářská práce se následně zabývá i možností spolupráce strážce přírody s jinými subjekty, které mohou ovlivňovat dodržování právních předpisů týkající se ochrany přírody. Na závěr jsou zmíněny možné návrhy *de lege ferenda*, které by mohli být přínosné pro následující vývoj právní úpravy.

Abstract

The bachelor's thesis discusses the role of the rangers in checking compliance with the obligations of visitors to specially protected areas. It gradually dealt with the definition of the rangers with a view to historical development, determining its scope in connection with the individual powers possessed by the rangers. Due to the definition of the relationship between the rangers and visitors to specially protected areas, their mutual relationship and the control of illegal actions in violation of relevant legal regulations were subsequently defined. The bachelor's thesis then also dealt with the possibilities of cooperation of the rangers with other entities that can influence compliance with legal regulations regarding nature protection. At the end, possible proposals of *de lege ferenda* are mentioned, which could be beneficial for the subsequent development of legislation.

Klíčová slova

Stráž přírody, ochrana přírody, protiprávní jednání, zvláště chráněná území, přešupek, správni orgán, návštevnik, veřejnost, veřejné užívání

Key words

Rangers, nature protection, illegal actions, specially protected areas, offense, administrative authority, visitor, public, public use

Přílohy

Příloha č. 1

Vzor služebního odznaku

146

¹⁴⁶ Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/straz-prirody/>

Příloha č. 2

Vzor služebního průkazu

147

OCHRANA PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY

SLUŽEBNÍ PRŮKAZ STRÁŽCE

Číslo

Příjmení, jméno, titul

Rodné číslo

Obvod působnosti

3,5 x 4,5 cm

Datum

Podpis odpovědného pracovníka

Název orgánu, který průkaz vydal

¹⁴⁷ Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/straz-prirody/>

Příloha č. 3

Vzor nášivky strážce Národního parku a CHKO Šumava

148

¹⁴⁸ Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/straz-prirody/>

Příloha č.4

Desatero etického kodexu strážce přírody: ¹⁴⁹

- „Strážce svým vystupováním na veřejnosti reprezentuje státní ochranu přírody
- Strážce je loajální k orgánu, který jej ustanovil – ve styku s veřejností zastává názory orgánu ochrany přírody (zkráceně OOP)
- Strážce při plnění svých povinností zachovává důstojnost – svou vlastní i osob, se kterými přichází do styku
- Strážce je aktivní v přístupu ke svěřeným úkolům i k návštěvníkům
- Strážce zná svěřené území, jeho hodnoty a seznamuje s tím i druhé
- Strážce dbá na průběžné zvyšování své kvalifikace (vč. jazykové) i udržování fyzické kondice
- Strážce upřednostňuje podání informace a poučení před sankcí.
- Strážce vystupuje rozhodně a profesionálně.
- Strážce usiluje o dobré vztahy s místní komunitou – obyvateli, hospodařícími subjekty a orgány veřejné správy.
- Strážce ve službě je vždy řádně ustrojen a upraven.“

¹⁴⁹ NĚMEČKOVÁ, Iva aj. Příručka pro stráž přírody [online]. Olomouc: EPAVA, 2011. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?link=s9quf6p48flvfl3s55o3koile1>. s. 8–9.